

บทนำ

ประเทศไทยกำลังพัฒนาส่วนใหญ่กำลังเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจของตนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของตนเกือบทุกประเทศได้ให้ความสนใจในการพัฒนาทางอุตสาหกรรม โดยที่หวังว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้จะ เป็นหนทางหนึ่งเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ ปัญหาที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาประสบอยู่ก็คือ การขาดแคลนเงินทุน ขาดเทคโนโลยี ดังนั้นการลงทุนของเอกชนจากต่างประเทศจึงมีส่วนในการนำเงินทุนเข้ามา การจัดการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังพัฒนา การลงทุนจากต่างประเทศนั้น มีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ผู้ลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศของผู้ลงทุน และประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนจากต่างประเทศต้องการความมั่นใจในโอกาสการแสวงหาผลตอบแทนจากการลงทุนนั้น ตลอดจนความมั่นใจในความปลอดภัยสำหรับกิจการและทรัพย์สินของตน ในขณะที่ประเทศผู้รับการลงทุนมีภาระในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนของตน และต้องรับผิดชอบในภาระการสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่ขาดแคลนเงินทุน ขาดการผลิต ขาดการจ้างงาน และขาดแคลนเทคโนโลยี ที่จำเป็นเพื่อพัฒนาประเทศ ภาระที่จำเป็นเช่นนี้ ทำให้ประเทศไทยกำลังพัฒนาต้องก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในบรรยากาศการลงทุน และให้สิทธิประโยชน์พิเศษบางประการแก่ผู้ลงทุนในกิจการที่รัฐเห็นว่าสำคัญ และจำเป็นต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการดึงดูดให้มีการลงทุนในประเทศของตน

การตกลงทำสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ¹ เป็นรูปแบบหนึ่งของความตกลงเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศ สัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศบางประเภท

¹ สัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศนั้นมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการลงทุน เช่น concession, economic development agreements, management agreements, joint ventures, service contracts, sales or purchasing contracts, production sharing agreements, technical assistance agreements เป็นต้น

เช่น สัญญาสัมปทาน สัญญาพัฒนาทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เนื้อหาของสัญญาจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐคู่สัญญา เช่น สัญญาให้สัมปทานขุดเหมืองแร่ ทาป่าไม้ ขุดเจาะแสวงหาประโยชน์จากน้ำมัน สร้างเขื่อน สร้างถนน เป็นต้น ซึ่งสัญญาเหล่านี้มีระยะเวลาในการปฏิบัติเป็นเวลายาวนาน (long-term agreement) และคู่สัญญาของเอกชนต่างประเทศนั้น ก็เป็นรัฐที่มีอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์เหนือดินแดนของตน ดังนั้นในการตกลงทำสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ คู่สัญญาฝ่ายเอกชนต่างประเทศมักจะยืนยันที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐคู่สัญญาว่าการลงทุนของตนจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐคู่สัญญา เนื่องจากรัฐคู่สัญญาอาจจะทำการเปลี่ยนแปลงนโยบายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญา ดังนั้นการเข้ามาลงทุนของเอกชนต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนาจึงเป็นไปได้ที่เอกชนต่างประเทศจะคาดเดาได้ว่าตนเองจะไม่ถูกผลกระทบจากเงื่อนไขทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศนั้น จึงยืนยันที่จะได้รับหลักประกันทางกฎหมาย (legal guarantees)² จากรัฐคู่สัญญาว่า การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางกฎหมายหรือการเมืองจะไม่มีผลกระทบกับผลประโยชน์ของเอกชนต่างประเทศผู้ลงทุนโดยการระบุข้อกำหนดเพื่อความมั่นคง และสิทธิพิเศษ (stabilization clause and preferential rights) ไว้ในสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ

ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงนั้น เป็นข้อกำหนดที่มุ่งป้องกันเอกชนต่างประเทศ จากการพยายามของรัฐคู่สัญญาที่อาจจะทำการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิก สิทธิทางสัญญาของเอกชนต่างประเทศด้วยมาตรการทางกฎหมาย รวมทั้งเป็นข้อกำหนดที่มุ่งจำกัดการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐด้วยมาตรการทางบริหาร เช่น การใช้มาตรการโอนเป็นของชาติ การเวนคืน

² Timothy B. Hansen, "The legal Effect Given Stabilization Clauses in Economic Development Agreements," Virginia Journal of International Law (1988) : 1015.

หรือบริษัทรัฟฟ์ ของเอกชนต่างประเทศคู่สัญญา ข้อกำหนดนี้จึงเป็นหลักประกันของรัฐ ที่ให้แก่เอกชน ต่างประเทศคู่สัญญาว่า สัญญาจะได้รับการเคารพปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนสัญญาจะกระทำได้อีกแต่โดยความยินยอมอันร่วมกันของคู่สัญญา เช่น ในข้อกำหนดที่ 16 ของสัญญาสัมปทานปิโตรเลียมระหว่างสาธารณรัฐลิเบีย กับบริษัท british petroleum company Ltd. ซึ่งเป็นข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงไว้ว่า

"รัฐบาลลิเบียจะดำเนินการที่จำเป็นทุกประการ เพื่อเป็นการรับรองว่าบริษัทจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสัญญาสัมปทานนี้ สิทธิในทางสัญญาที่กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง เว้นไว้เสียแต่ว่าโดยความยินยอมร่วมกันระหว่างคู่สัญญา

สัญญาสัมปทานฉบับนี้จะตีความตามกฎหมายปิโตรเลียมรวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอำนาจบังคับ ในขณะที่มีการทำสัญญาตลอดระยะเวลาที่สัญญาสัมปทานมีอายุอยู่ รวมถึงบทบัญญัติการแก้ไขกฎเกณฑ์ใด ๆ ตามบทสัญญาข้อที่ 2 ในสัญญาซึ่งประกอบอยู่ในสัญญาฉบับนี้ การแก้ไข หรือยกเลิกบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ จะไม่มีผลต่อสิทธิในทางสัญญาของบริษัทโดยปราศจากความยินยอมของบริษัท" ³

สิทธิพิเศษนั้นเป็นข้อกำหนดที่มุ่งคุ้มครองสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สิทธิพิเศษทางภาษีอากร สิทธิพิเศษในการเข้าเมืองและการทำงาน สิทธิพิเศษในการโอนเงินตรา เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการที่รัฐยอมยกเว้นจากการใช้กฎหมายภายในของตน ในบางเรื่องเพื่อใช้บังคับกับเอกชนต่างประเทศคู่สัญญา จึงเป็นข้อตกลงที่ไม่ได้มีความหมายเป็นข้อห้ามโดยลักษณะ แต่เป็นข้อตกลง

³ Robin C.A. White, "Expropriation of the Libyan Oil Concession - Two Conflicting International Arbitrations," ICLQ (1981) : 4.

ที่รัฐได้หยิบยื่นผลประโยชน์บางอย่างบางอย่างแก่คู่สัญญาฝ่ายเอกชนต่างประเทศ เพื่อจูงใจให้เอกชนต่างประเทศเข้าทำสัญญาโดยการเสนอสิทธิพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ ให้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาถึงประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษในสัญญา ระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ มีสถานภาพทางกฎหมายแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักกฎหมายแต่ละท่าน นักกฎหมายจากประเทศพัฒนาแล้วกับนักกฎหมายจากประเทศกำลังพัฒนา ได้มองเห็นแตกต่างกันไป ทั้งยังไม่มีการเกณฑ์ที่เป็นสากลเพื่อจะนำมาใช้กับความสัมพันธ์ในทางสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ มุมมองจากประเทศพัฒนาแล้ว พยายามที่จะยกระดับสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศให้เทียบเท่ากับสนธิสัญญา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามักจะยึดถือหลักเรื่องอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนในการไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันในสัญญา จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ มีความซับซ้อน และมีความขัดแย้งอย่างแท้จริงระหว่างคู่สัญญา เอกชนต่างประเทศผู้ลงทุนนั้นต้องการความมั่นคงปลอดภัยจากการแทรกแซงของรัฐ ในขณะที่รัฐต้องการที่จะเข้าควบคุมกิจการของเอกชนต่างประเทศ เพื่อผลประโยชน์ของชาติให้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศได้พิจารณาถึงลักษณะของสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ และประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษแตกต่างกันไปตามข้อเท็จจริงและเหตุผลที่นำมาประกอบในการพิจารณาที่แต่ละท่านจะยกมา

สมมติฐานของการศึกษา

ในสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศนั้น ผู้เขียนได้พิจารณาถึงสถานภาพทางกฎหมายและประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ที่ว่ารัฐที่เป็นคู่สัญญานั้นอยู่ในสถานะของรัฐมีผู้อำนาจอธิปไตยด้วย โดยผู้เขียนได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษเป็นเสมือนการแสดงเจตนาฝ่าย

เดียวของรัฐ ซึ่งต้องผูกพันผู้ให้คำมั่นตามกฎหมายระหว่างประเทศ, การเลือกกฎหมายใช้บังคับกับสัญญา มีผลต่อประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ กล่าวคือ หากเลือกกฎหมายภายในของรัฐคู่สัญญาใช้บังคับกับสัญญาจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษลดลง แต่หากเลือกกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศผสมกันใช้บังคับกับสัญญา ประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษจะเพิ่มขึ้น

ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางกฎหมายและประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษในสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะแบ่งแยกการศึกษาออกเป็น

1. ความสัมพันธ์ของสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศกับข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ โดยเริ่มต้นจะทำการศึกษาถึงลักษณะและประเภทของสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศและเพื่อศึกษาว่าสัญญาดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท จากนั้นจะได้ทำการศึกษาถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษเพื่อำให้ทราบถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ ทั้งนี้ผู้เขียนมุ่งศึกษาเฉพาะสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ ประเภทที่มีการระบุข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษเท่านั้น ซึ่งมักจะ ได้แก่ สัญญาสัมปทาน (Concession Agreements) และสัญญาพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Economic Development Agreements) เนื่องจากเป็นปัญหาโดยตรงที่ผู้เขียนต้องการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางกฎหมายและประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ

2. ประเภทและเป้าหมายของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทและเป้าหมายว่าข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงสามารถแบ่งได้ออกเป็น

ที่ประเภทและมีเป้าหมายอย่างไร สิทธิพิเศษสามารถแบ่งได้ออกเป็นกี่ประเภท และมีเป้าหมายอย่างไร ทั้งนี้ผู้เขียนได้แบ่งแยกการศึกษาข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงออกเป็นข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับทรัพย์สิน (stabilization clause of property rights) ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับระบบภาษีอากร (stabilization clause of fiscal regimes) ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับระเบียบการนำเข้าและส่งออก (stabilization clause of import and export regulation) ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับระเบียบการแลกเปลี่ยนเงินตรา (stabilization clause of foreign exchange regulation) ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับบทกฎหมายทั่วไป (stabilization clause of the general legal framework) และข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงเกี่ยวกับโครงการทั้งหมด (stabilization clause of project regime as a whole) ได้แบ่งประเภทของสิทธิพิเศษออกเป็นสิทธิพิเศษเกี่ยวกับระบบภาษีอากร (preferential rights of fiscal regime) สิทธิพิเศษเกี่ยวกับระเบียบการเข้าเมืองและการทำงาน (preferential rights of immigration and work permit regulation) และสิทธิพิเศษเกี่ยวกับการโอนเงิน (preferential rights of repatriation of capital and profits) ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษที่ได้แบ่งประเภทไปนี้ เนื่องจากมีความแตกต่างกันไปว่าข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง ซึ่งย่อมมีความมุ่งหมายไม่เหมือนกันด้วยดังจะได้ศึกษาต่อไป

3. สถานภาพทางกฎหมายของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษเป็นบทหนึ่ง โดยเฉพาะ โดยผู้เขียนจะทำการศึกษาถึงสถานภาพทางกฎหมายของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะและผลผูกพันในทางกฎหมายของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ โดยจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประการคือ ประการแรก ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ มีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐ (unilateral acts of state) ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงความหมายของการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐ และประเภทของการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐว่ารัฐสามารถแสดงเจตนาฝ่ายเดียวในรูปแบบใดได้บ้าง โดยได้ศึกษาเทียบเคียงจากคดีที่ได้เคยตัดสินมาแล้ว

และหากการที่รัฐตกลงให้มีการระบุข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษไว้ในสัญญา ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐ ผลของการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐ จะมีลักษณะเช่นใดตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงทางปฏิบัติของประเทศไทยด้วยว่า การแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของรัฐนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยจะได้ศึกษาจากขั้นตอนการทำสัญญาของหน่วยงานของรัฐ และจากสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศที่มีในประเทศไทย เป็นเกณฑ์ในการศึกษาและวิเคราะห์ ประการที่สอง ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาต่างตอบแทน โดยสันนิษฐานไว้ก่อนเบื้องต้นว่า เป็นข้อตกลงที่กำหนดสิทธิหน้าที่และรับรองสถานภาพของคู่สัญญา ทั้งนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลของการที่ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาต่างตอบแทน

4. ประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษในสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ ผู้เขียนจะทำการศึกษาและวิเคราะห์โดยแยกออกเป็นกรณีทีละข้อว่า ประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษขึ้นอยู่กับแนวความคิดของรัฐ เกี่ยวกับสถานภาพทางกฎหมายของสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นกรณีของรัฐถือว่าสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศมีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครอง กับกรณีที่รัฐถือว่าสัญญาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศเป็นสัญญาที่มีลักษณะทางแพ่ง ผลในทางกฎหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษจะแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นยังได้ศึกษาและวิเคราะห์ว่า ประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษจะขึ้นอยู่กับ การเลือกกฎหมายใช้บังคับกับสัญญาหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนได้แยกการศึกษาออกเป็นกรณีที่คู่สัญญาเลือกกฎหมายภายในของรัฐคู่สัญญาใช้บังคับกับสัญญา กับกรณีที่คู่สัญญาเลือกกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศผสมกันใช้บังคับกับสัญญา ว่า จะส่งผลให้ข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Document Research) โดยการวิจัยแบบพรรณนาโวหาร (Description Research) และการวิเคราะห์ (Analytical Research) ควบคู่กันไป โดยจะพรรณนาถึงหลักกฎหมายที่ศาลหรืออนุญาโตตุลาการใช้ในการวินิจฉัยและยังได้ศึกษาในส่วนของทัศนะของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป ในการวิเคราะห์ด้านสัญญาาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ บทความภาษาไทย บทความภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ มาทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษในสัญญาาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ในการศึกษาปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับสถานภาพทางกฎหมาย และประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคง และสิทธิพิเศษในสัญญาาระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษาปัญหาดังกล่าวจะเป็นการเสนอแนะแนวทางแก่รัฐในการเข้าทำสัญญากับเอกชนต่างประเทศ ซึ่งหากมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในสถานภาพทางกฎหมายและประสิทธิภาพของข้อกำหนดเพื่อความมั่นคงและสิทธิพิเศษ นอกเหนือไปจากเหตุผลที่รัฐจำเป็นต้องปฏิบัติประสงค์ในการจูงใจการลงทุนจากต่างประเทศแล้ว การเข้าใจ เช่นนั้นจะช่วยให้รัฐมีแนวปฏิบัติในทางสัญญาไปในทิศทางที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ทั้งยังจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งกำลังก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันดีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในทางเศรษฐกิจและการเมือง ในทางกลับกันในแง่ของผู้ลงทุนในต่างประเทศภาครัฐและภาคเอกชน จึงควรตระหนักถึงความสำคัญในปัญหานี้ด้วยเช่นกัน